

Možnosti transferu historických poznatkov (múzejných zbierok) do edukačného procesu

Anna Bocková – Maroš Gápa

PhDr. Anna Bocková, PhD.
Comenius university in Bratislava
Faculty of Education
Department of History
Račianska 59
813 34 Bratislava
Slovakia
e-mail: anna.bockova@uniba.sk

Bc. Maroš Gápa
Comenius university in Bratislava
Faculty of Education
Department of History
Račianska 59
813 34 Bratislava
Slovakia
e-mail: marosgusa@gmail.com

Muzeológia a kultúrne dedičstvo, 2018, 6:1:145-160

Possibilities of the transfer of historical knowledge (museum's collections) into education process

The interconnection between school and museum, by means of educational interactive programs, is in the interests of both institutions. Meeting the challenge “School of history in museum“ brings into the history education the diverse aspects of learning of historical reality, operationalizes factual account and to a large extent it also entertains. The intention of this article is to point out the importance of “contact“ education – the active contact with the historical fact and the historical source, and in this sense to present some possibilities for the actual interconnection of the two “channels“ of historical teaching: school and museum as well.

Key words: school, museum, history teaching, interaction, game principles

Prepojenie školy a múzea edukačnými programami a aktivitami podporuje prirodzenejší záujem žiakov o hodnoty – „odkazy“ nášho kultúrno-historického dedičstva. Nemusíme pripomínať, že história pomáha chápať našu súčasnosť pohľadom do minulosti a múzeum jej pri tomto poznávaní „otvára“ svoje brány poznania. Pomáha vytvárať vzťah k histórii, poznávať kvalitu každodenného života a krajiny v ich rôznorodých dimenziách: lokálnych, národných, stredoeurópskych, európskych, ale aj geograficko-historických, demografických, politických, sociálnych, náboženských a pod. Múzeum sa stáva pre žiakov (návštevníkov) miestom, kde „cestujú časom“, premýšľajú nad historickou realitou, čítajú s porozumením, všímajú si detaily, identifikujú ich a vkladajú do širších súvislostí.

Súčasný empirický výskumy v školskom prostredí však stále poukazujú na nižšiu flexibilitu spolupráce školy a múzea aj napriek tomu, že už existuje množstvo kvalitných interaktívnych edukačných programov. V tejto súvislosti konštatujeme, že uvedomovanie si významu hodnôt, ochrany a zachovávanania hmotných i nehmotných pamiatok, ako aj aktívne pestovanie postojov

mládeže práve spolupracou viacerých inštitúcií nepatrí k silným stránkam nášho výchovno-vzdelávacieho systému.¹

Interaktívne programy (projekty) majú svoje potenciálne didaktické kvality, ktorými možno efektívnejšie eliminovať nielen vecné, ale aj metodologické problémy (v našom prípade) súčasnej výučby dejepisu. Konkretizáciu všeobecne podávaných, dosť abstraktných predstáv o historických obdobiach, udalostiach či osobnostiach žiaci oveľa kvalifikovanejšie nadobúdajú práve prostredníctvom „rukolapných“ múzejných exponátov. Žiak prichádza do priameho styku s historickým materiálom a tým aktívnejšie pôsobí na jeho zmyslové vnemy – „oživuje“ históriu, „oživuje“ učebnice.²

Vyučovanie v múzeu je pozoruhodnou teoreticko-praktickou formou dejepisnej výučby. Dominantnou je interakcia medzi žiakom a exponátom zábavnejšou formou. Opäť je dobré pripomenúť si, že história, ako aj dejepis plní tri základné funkcie: poznávaciu, edukačnú a zábavnú. Všetky tri funkcie by mali byť zhmotnené nielen pri výučbe dejepisu, ale rovnomerne zastúpené najmä v exteriéroch historického vzdelávania. Ľubomír Lipták charakterizuje múzeum nasledovne: „*Múzeum je po masovokomunikačných prostriedkoch a škole najdôležitejším nástrojom šírenia historických poznatkov... umožňuje sa stretnúť z očí-voči s reálnymi, trojrozmernými predmetmi, svedkami doby a udalostí. ...múzeum je predovšetkým vedeckovýskumné pracovisko, po druhé pramenná základňa a po tretie významný šíriteľ a sprostredkovateľ poznatkov historickej vedy.*“³

Základným komunikačným výstupom múzeí je nesporne zbierkový predmet, muzeálie. „*Je zároveň primárnym historickým prameňom ako nositeľ muzeality. Múzejná terminológia hovorí aj o využití doplnkových výrazových prostriedkov na vyjadrenie väzieb, súvislostí a vzťahov medzi muzeáliami. K nim radíme sprievodné texty, fotodokumentáciu, grafy, doplnkové mapy a pod. Pre zmysluplné obsahové naplnenie doplnkových výrazových prostriedkov je však nevyhnutný práve vedecký výskum, ktorého výsledkom má byť objasnenie výpovede hmotných dokladov vo všetkých historicko-ekonomických a sociokultúrnych koreláciách.*“⁴

Užšiu spoluprácu školy s múzeom výrazne podporil projekt „*Škola v múzeu*“: „*Je (to) súbor špecializovaných aktivít a programov, ktorých cieľom je čo najlepšie sprístupniť výstavy, expozície a činnosť návštevníkom. Tieto aktivity stavajú na špecifikách poznávania v múzeu, na neformálnosti tohto prostredia so snahou vytvoriť pre deti a mladých ľudí priestor na hru, interakciu, experiment, zábavu a diskusiu. Program takto deťom a mladým ľuďom umožňuje aktívne poznávanie a učenie sa, ktoré v nich vzbudzuje bádateľský postoj, zvedavosť a vôľu skúmať, ako veci okolo nás fungujú.*“⁵ „*Učiteľom tento program umožňuje neopakovateľným spôsobom oživiť vyučovanie, zatriktívniť vyučovací proces a prehlbiť vedomosti žiakov a študentov priamou skúsenosťou a kontaktom s exponátmi súvisiacimi s výučbou.*“⁶

¹ Pozri: BOCKOVÁ, Anna. Ako reflektujú slovenskí študenti dejepis a históriu? In: *Verbum historiae*, č. 2, 2014, s. 108-149.

² Niektoré projekty boli vytvorené aj v spolupráci s našou Pedagogickou fakultou UK v Bratislave (Katedrou histórie; ďalej Pdf UK) v zmysle efektívnejšieho prepojenia ponuky múzea a potrieb dejepisného školského vzdelávania. Do pozornosti dávame napríklad „spúšťajúci“ sa projekt Múzea mesta Bratislavy *Oživené učebnice – špeciálna interaktívna výstavná expozícia* alebo už „zabehané“ projekty SNM-Historického múzea, na ktorých autorsky participovali aj študenti uvedenej fakulty. Pre program *Bližšie k múzeu* vytvorili didaktickú pomôcku *Panomáci na brade* alebo k výstave *Majstri ducha, osobnosti vedy a techniky na Slovensku* metodické listy pre pedagógov. Pre ďalšie múzeum – Poštové múzeum v Banskej Bystrici vytvorili na spropagovanie zbierkových predmetov (objektov) sadu pracovných listov pre žiakov 1. stupňa ZŠ.

³ LIPTÁK, Ľubomír. Historiografia a múzeá. In: *Historický časopis*, roč. 35, 1987, č. 1, s. 128.

⁴ KRIŠKOVÁ, Zdena. Úloha výskumu v procese uchovania a vedeckého zhodnocovania kultúrneho dedičstva v múzeu. In: *Muzológia a kultúrne dedičstvo*, roč. 2, 2014, č. 1, s. 32.

⁵ ŠTURMANKIN, Artur. *Slovenské národné múzeum*. Bratislava : Slovenské národné múzeum, 2012, s. 28.

⁶ *Škola v múzeu. Oddelenie múzejnej pedagogiky*. Dostupné na www.snm.sk/?oddelenie-muzejnej-pedagogiky. [Citované 10. marca 2017.]

V tomto príspevku prinášame zamyslenia nad možnosťami transferu konkrétnych historických artefaktov múzejnej expozície (výstavy) do edukačného procesu. Naši študenti Pedagogickej fakulty v rámci študijného programu učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov história v kombinácii v tomto kontexte analyzovali prostredie a v konkrétnom prostredí vystavených exponátov navrhli výučbové modely, modely aktívneho učenia sa. Takáto forma intelektuálneho, praktického a emocionálneho „tréningu“ v príprave budúceho učiteľa je jednou z perspektív modernej múzejnej pedagogiky a didaktiky dejepisu.

Predstavujeme námety študenta Maroša Gápu, tematicky reflektujúce výstavu „Ľudovít Štúr (1815 – 1856) – reformátor slovenskej spoločnosti“,⁷ ktorá bola od 29. 1. 2015 do 30. 9. 2016 prístupná v priestoroch SNM-Historického múzea na Bratislavskom hrade. V prípravnej fáze sa v návrhoch vynáralo viacero nápadov, ktoré by sa mohli realizovať, napríklad dramatizácia deja prostredníctvom hercov (amatérov – študentov), ktorí by hrali postavy Ľudovíta Štúra a jeho priateľov. Medzi sebou by sa rozprávali o tom, čo zažili a urobili. Zároveň by sa herci v role svojich postáv mohli žiakov pýtať, čo o nich vedia. Predpokladáme, že takéto sprítomňovanie minulosti by zaujalo asi každého. Nakoľko výstava o Ľudovítovi Štúrovi uvádza, že niektoré exponáty boli zapožičané zo SNM-Múzea Ľudovíta Štúra v Modre, rozhodli sme sa pre edukačné účely prepojiť tri tematicky súvisiace objekty: výstavu o Ľudovítovi Štúrovi v SNM-Historickom múzeu, Rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka v Uhrovci a expozíciu Ľudovíta Štúra v Modre.

Pre expozíciu Múzea Ľudovíta Štúra v Modre sme vytvorili návrh spoločenskej hry, ktorá má žiaka zaujať svojou zábavnou a dynamickou formou. Nakoľko okrem vzdelávania v priestoroch múzea uvádzame aj možnosť využitia expozície vo vyučovacom procese na hodinách dejepisu, vypracovali sme dva metodické listy, v ktorých sú zakomponované aj úlohy z navštívených stanovísk (spomenutých objektov).⁸ Jednotlivé ukážky sú navrhnuté pre žiakov základnej školy.

Ukážka návrhu č. 1: Pracovný zošit

Riešenie úloh prebieha na jednotlivých stanoviskách výstavy SNM: Ľudovít Štúr (1815 – 1856) – reformátor slovenskej spoločnosti.

Žiaci sú metodicky usmernení, odpovede na jednotlivé úlohy sa nachádzajú na paneloch. Do pracovného zošita si zapisujú odpovede, ktoré vyčítali z jednotlivých panelov.

(Pozn.: v ukážke uvádzame otázky aj so správnymi odpoveďami a sledovanými cieľmi):⁹

1. Slovensko nie je jedinou krajinou, ktorá sa môže pochváliť, že po nej kráčal Ľudovít Štúr. Nejaký čas strávil na území dnešného Maďarska, Nemecka, Česka či Srbska. Zbystrí svoju pozornosť a skús na slepej mape zaznačiť všetky slovenské mestá, ktoré Ľudovít Štúr počas svojho života navštívil a sú spomenuté v priestoroch expozície.

Cieľom je nájsť v priestoroch výstavy všetky slovenské mestá, ktoré Ľudovít Štúr počas svojho života navštívil, vyznačiť ich na slepej mape. Tolerancia je vyznačená prerušovane ohraničeným kruhom okolo čísla, ktoré zastupuje konkrétne mesto. Z dôvodu, že názvy miest nie sú spomenuté na jednom paneli, sú mestá z rovnakého panela farebne odlišené práve podľa príslušnosti k danému panelu (viď tabuľku nižšie). Okrem slovenských miest sa v expozíci

⁷ Spolupráca PdF UK v Bratislave so SNM Historickým múzeom sa rozvíja aj v rámci kurzu študijného programu Prax v kultúrnych inštitúciách. Študenti si môžu mimo pedagogických praxí z dejepisu preveriť svoje spôsobilosti tvoriť interaktívne programy aj v súčinnosti s múzeami.

⁸ Úlohy boli vytvárané od jednoduchých myšlienkových operácií k zložitejším, zameraným na poznatky, sprostredkovanie poznatkov a tvorivé myslenie.

⁹ Podrobnejšie: GÁPA, Maroš. *Škola histórie v múzeu. Bakalárska práca*. Bratislava : PdF UK v Bratislave, 2016, 67 s.

vyskytujú názvy zahraničných miest a taktiež aj slovenských obcí, prípadne mestských častí. Tie nie sú predmetom riešenia tejto úlohy. V tejto úlohe ide o medzipredmetové prepojenie s geografiou a históriou. Žiaci môžu ako pomôcku použiť všetky mapy, ktoré sa nachádzajú v priestoroch expozície.

Kvôli rozsiahlosti je čas potrebný na vyriešenie úlohy totožný s dobou prehliadky.

Číslo mesta	Mesto	Panel
1	Bratislava	1
2	Liptovský Mikuláš	8
3	Zvolen	9
4	Modra	10
5	Trenčín	10
6	Brezová pod Bradlom	11
7	Myjava	11
8	Bánovce nad Bebravou	12
9	Banská Bystrica	12
10	Brezno	12
11	Čadca	12
12	Dolný Kubín	12
13	Košice	12

Číslo mesta	Mesto	Panel
14	Kremnica	12
15	Kysucké Nové Mesto	12
16	Levoča	12
17	Martín	12
18	Prešov	12
19	Prievidza	12
20	Rajec	12
21	Senica	12
22	Stará Turá	12
23	Stupava	12
24	Tisovec	12
25	Turany	12
26	Žilina	12

2. Na ktorom obrázku je Ľudovít Štúr?

Táto úloha má zistiť, či žiak vie identifikovať Ľudovíta Štúra, ktorý sa nachádza v strede z ponuky obrázkov (obrázok B). Ak by žiak predsa len nevedel vybrať z nasledovnej ponuky, môžete navrhnúť, aby prešiel k panelu č. 9, kde nájde aj túto fotografiu. Originál fotografie je zavesený na pravej stene prechodovej chodby do ďalšej miestnosti. Taktiež môžete použiť vylučovaciu metódu kladením otázok, napr.: Viete, ako sa volá muž na fotografii A, B alebo C? Kto sa podľa vás najviac podobá na Štúra?

Na obr. označenom ako A je Milan Rastislav Štefánik. Môžete položiť otázku: S akým menom sa vám spája obec Košariská (prípadne Brezová pod Bradlom)?

Na obr. B, ako už bolo spomenuté, je Ľudovít Štúr.

Na obr. C je Lajos Kossuth. Môžete položiť otázku, napr.: Kto bol veľkým odporcom Ľudovíta Štúra spomedzi maďarských politikov?

Predpokladaný čas na túto úlohu sú 3 minúty.

A

B

C

3. Členovia Spoločnosti česko-slovenskej sa 24. apríla 1836 vydali na tajný výlet. Cesta sa začala neďaleko od miesta, kde stojíš. Cieľom tohto výletu sa stal hrad na sútoku riek Moravy a Dunaja a významnú úlohu mal najmä počas obdobia Veľkej Moravy. Vieš na základe indícií určiť začiatok a koniec tohto výletu?

Údaje, ktoré sú použité v tejto úlohe, sú často frekventované. Málo je však používaná informácia o trase, prípadne o jej začiatku a konci. Z tohto dôvodu je otázka takto sformulovaná. Žiak stojí v priestoroch Bratislavského hradu, preto je očakávaná odpoveď, že trasa začala na hrade – kúsok od sochy Svätopluka. Koniec cesty je naznačený v úlohe a zároveň je často používaná informácia o tom, kde si štúrovci dali svoje slovanské mená – na hrade Devín. Môžete sa žiakov spýtať, či je na hrade Devín niečo, čo túto udalosť pripomína (pamätňa tabuľa). Žiakom môže napomôcť panel č. 6 a taktiež obraz hradu Devín.

Čas potrebný na vyriešenie úlohy sú 4 minúty.

Trasa výletu sa začala na Bratislavskom hrade a skončila na hrade Devín.

4. V decembri 1843 bol Štúr donútený odísť z evanjelického lýcea. Začiatkom roka 1844 lýceum na protest opustilo 22 študentov a Janko Matúška napísal báseň *Nad Tatrou sa blýska*. Pôvodne sa nazývala *Ponad Tatrou blýská – Prešporskí Slováci, budúci Lemočané*. Pokús sa doplniť zvyšok 5. slohy básne, ktorá začína týmto veršom.

Panel č. 7 obsahuje fotografiu originálneho rukopisu básne, ktorú napísal Janko Matúška do zápisníka Viliama Paulinyho-Tótha. Žiak má identifikovať 5. slohu básne a doplniť jej zvyšný text, ktorý je ľahko čitateľný. Text básne môže byť dopísaný tak, ako ho napísal J. Matúška, alebo ho môže žiak dopísať v súčasnej spisovnej slovenčine. Môžete si vybrať, akým spôsobom žiak chýbajúci text doplní. Dôležité je, aby každý jeden žiak pracoval s týmto textom.

Úloha je časovo náročnejšia na identifikáciu slov textu básne. Odporúčam 5 – 7 minút.

Nech si kto chce hvízdá nech spieva ak muože

Mi sa držíme spolu

Spolu v tomto kolu

Nik nás nepremuože

5. So životom Ľudovíta Štúra súvisia aj tieto dve ženy. Skús zistiť ich mená na základe obrazov, ktoré nájdeš v priestoroch výstavy a krátkych úryvkov básní, ktoré im Štúr napísal.

Okrem originálu básne Janka Matúšku, panel č. 7 obsahuje meno prvej z dvoch žien, ktoré je potrebné zistiť v tejto úlohe. Meno ďalšej ženy sa nachádza až na paneli č. 13. Názov básne *Rozžehnaní* je spomenutý na paneli č. 7. Súvisí s Mariou Pospíšilovou, ktorá bola potenciálnou manželkou Ľudovíta Štúra. Touto básňou Ľudovít Štúr ich vzťah ukončil. Panel č. 13 obsahuje informácie o Adele Ostrolúckej. Adela zomrela v roku 1853. Na rozlúčku a zo žiaľu jej Štúr napísal básen s jej iniciálkami A. O. Žiak by mal pomocou obrázkov identifikovať mená uvedených žien. Zároveň, aby sa mu tieto mená lepšie pamätali a prepojili, sú použité úryvky textov básní, ktoré obom ženám Štúr napísal. Oba názvy týchto básní sú zakomponované v jednotlivých paneloch.

Čas potrebný na identifikáciu jednotlivých osôb sú 2 minúty.

	
<p><i>Rozžehnaní</i> <i>Zapomeň, drabá, zapomeň jinocha,</i> <i>Nade ním mraky se bouřlivé shání.</i> <i>Zapomeň, Drabá, zapomeň hochu,</i> <i>Jenž Ti posílá bolné rozžehnaní:</i> <i>On na vše světa zapomene slasti,</i> <i>Jenom nikdy, jen nikdy o své vlasti!</i></p>	<p>A. O. <i>Uvädnuł si prenáblo, kvet,</i> <i>Ty pekny kvet Hrona,</i> <i>v duši tej svet opúšťala</i> <i>v láske, viere k svojim stála,</i> <i>zbožná Antígona.</i></p>
<p>(Marie Pospíšilová)</p>	<p>(Adela Ostrolúcka)</p>

6. V priestoroch výstavy sa nachádza periodikum, ktoré vydával Ľudovít Štúr, *Slovenské národné noviny*. Vo vitríne nájdeš dve čísla týchto novín. Dopíš ich poradové číslo vydania.

Odfotené prvé číslo novín sa nachádza na paneli č. 9. Kúsok od panelu sa nachádza aj zmienená vitрина, v ktorej sú vystavené dve čísla novín. Úlohou žiaka je toto periodikum nájsť a zapísať číslo vydania. Odporúčam upozorniť na dve slová, ktoré pravdepodobne žiaci nebudú poznať: *Klasen* a *Veľký Sečen*. Týmito pôvodnými slovenskými slovami sa v dobe Ľ. Štúra pomenovali kalendárne mesiace. *Klasen* v súčasnosti nahradil mesiac august a *Veľký Sečen* zas január.

Odporúčany čas na túto úlohu sú 4 minúty.

Pjatok d 1. Klasňa (August) 1845, číslo 1

Utorok dňa 18. V. Sečna (Január) 1848, číslo 253

7. Ľudovít Štúr sa stal poslancom uhorského snemu za slobodné kráľovské mesto Zvolen. Ako sa volala listina, ktorá poverila Ľudovíta Štúra poslanceckou funkciou?

Názov tohto dokumentu nájdete rovnako na paneli č. 9. Názov je pod obrázkom tejto listiny. V tejto otázke ide aj o čítanie s porozumením. V úlohe sú spomenuté slová listina a poveriť. Veľmi dobrým spôsobom na zistenie tejto listiny je napomôcť žiakom. Napr.: Vidíte niekde na paneli nejaký dokument? Akú úlohu mal tento dokument? Súvisí s Ľudovítom Štúrom a mestom Zvolen?

Predpokladaný čas na túto úlohu sú 4 minúty.

Poverovacia listina

8. Tieto udalosti majú niečo spoločné, skús zistiť čo to je:

Revolučnému obdobiu v habsburskej monarchii je venovaný panel č. 10 a 11. Odpoveď na túto otázku nájdete žiak na 10. paneli. Všetky tieto udalosti sú zmienené v texte. Dôležitá je práca s informáciami uvedenými v bodoch a – g. Žiak by mal každú z týchto udalostí nájsť a porovnávať. Môžete klásť otázky typu: Kto sa na týchto udalostiach podieľal? Kde sa uskutočnili tieto udalosti? Kedy sa jednotlivé udalosti udiali a prečo? Stručne zhodnot'te ich význam.

Na túto úlohu by malo stačiť 5 minút.

- a. *Revolúcie v Európe, marcové zákony*
- b. *Zrušenie poddanstva*
- c. *Žiadosti slovenského národa*
- d. *Zatykač na Štúra, Hurbana a Hodžu*
- e. *Slovanský zjazd*
- f. *Prvá Slovenská národná rada*

Spoločným menovateľom pre tieto udalosti je rok 1848.

9. Videl/a si niekde podobizeň Štúra bez brady? Ak je tvoja odpoveď *NIE*, dokresli mu ju. Táto zábavná úloha má upriamiť pozornosť na typickú úpravu brady Ľudovíta Štúra. Na porovnanie prikladám aj fotku s jeho typickou bradou.

Čas potrebný na túto úlohu sú 3 minúty.

ÁNO

NIE

10. V súčasnej dobe tak trochu zabúdame na ľubozvučnú slovenčinu a preto mnohé výrazy preberáme z cudzích jazykov. Pokús sa pospájať používané výrazy s takými, aké by na ich vyjadrenie použil Štúr. Ak chceš, môžeš pár takýchto slov vymyslieť aj ty.

Táto úloha má žiaka trochu rozptýliť a zároveň ho zábavnou formou priviesť k významu niektorých cudzích slov. Slová, ktoré má žiak, sú rozhádzané, vy ich máte zoradené súbežne.

Z tohto dôvodu dbajte na to, aby žiaci hľadali odpovede sami a je len na vás, či im v tom pomôžete.

Na vyriešenie tejto úlohy odporúčam maximálne 3 minúty

<u>Fotelka</u>	<u>Hovniček</u>
<u>Airbag</u>	<u>Vzduchová vankúš</u>
<u>Facebook</u>	<u>Kňíba tváří</u>
<u>Manufaktúra</u>	<u>Rukodjelňa</u>
<u>Hot dog</u>	<u>Vopcháčík</u>

11. Ak si bola/bol pozorný, tak táto posledná úloha ti nebude robiť problém. Spoj miesto s udalosťou. V prípade, že vieš, čo ako nasledovalo, môžeš udalosti číselne zoradiť od Štúrovho narodenia až po jeho úmrtie.

Rovnako ako v predchádzajúcej úlohe budú musieť žiaci pospájať, prípadne aj zoradiť udalosti. Je to záverečná úloha pracovného listu. Odpovede na tieto úlohy by mal poznať každý žiak, ktorý pozorne prechádzal výstavou. Táto úloha má slúžiť ako fixačná a zároveň aj ako aplikačná. Opäť máte len vy správne úlohy zoradené súběžne. Taktiež máte úlohy označené číslami 1 – 9 tak, ako chronologicky nasledovali.

Čas potrebný na túto úlohu je 5 – 10 minút.

<u>2. Začiatok štúdia na Evanjelickom lýceu</u>	<u>Bratislava</u>
<u>5. Kodifikácia spisovnej slovenčiny</u>	<u>Hlboké</u>
<u>1. Rodisko</u>	<u>Uhrovec</u>
<u>7. Poslanec uhorského snemu</u>	<u>Zvolen</u>
<u>4. Zabranené štúdium</u>	<u>Halle</u>
<u>6. Návšteva Jána Hollého</u>	<u>Dobrá Voda</u>
<u>8. Slovenská národná rada</u>	<u>Viedeň/Malacky</u>
<u>9. Nešťastné postrelenie sa do nohy</u>	<u>Modra</u>
<u>3. Výlet štúrovcov</u>	<u>Bratislavský hrad a hrad Devín</u>

Ukážka návrhu č. 2: Spoločenská vedomostná hra Modrý Devín

Pravidlá hry:

Hra je určená pre skupiny, ale môžu ju hrať aj jednotlivci (ďalej len „družstvo“). Hru môže hrať jeden až štyria hráči. Družstvá sa posúvajú po hernom poli bez použitia kocky o jedno políčko po splnení úlohy, ktorej zadanie je na príslušnej karte. Odpovede na otázky sa nachádzajú v priestoroch expozície SNM-Múzea Ľudovíta Štúra v Modre (ďalej len „expozícia“). Cieľom hry je prejsť všetkými hracími políčkami až na koniec hry. Hra je dynamická (družstvá sa pretekajú, kto z nich skončí hru ako prvý). Všetci členovia družstva, ktoré dokončí hru, sa po prijímacom obraze stanú členmi spolku Modrého Devína.

Pomôcky:

Hracia plocha

Štyri figúrky

39 kariet (36 kariet s otázkami a tri karty, ktoré sa použijú pri prijímacom obrade)
Pravidlá hry
Hárok s otázkami a odpoveďami.

Ako začať hru

Hraciu plochu si môžete položiť na lavicu, ktorá sa nachádza v miestnosti s tabuľou. Vyberte *hárok s otázkami a odpoveďami* a určte si spomedzi seba jednu osobu, ktorá bude kontrolovať vaše odpovede (touto osobou môže byť vyučujúci, spolužiak, rodič atď.). Táto osoba sa nazýva inšpektor. Zvyšní hráči sa rozdelia do družstiev (maximálne 4 družstvá). Ak tvorí družstvo viac osôb, rozdelia si nasledovné úlohy: rétor – číta z kartičiek otázky, posol – nosí k inšpektorovi odpovede na otázky, pútnik – posúva figúrku a zvyšok družstva tvoria poslucháči – hľadajú odpovede na otázky.

Každé družstvo si vezme pero a papier, kde si bude zapisovať správne odpovede, ktoré bude inšpektor kontrolovať. Taktiež si družstvo vyberie figúrku, s ktorou chcete hrať. Družstvá si karty rozdelia tak, že z každého rozmedzia rokov budú mať jednu kartu a budú zoradené vzostupne. Každé družstvo bude mať 9 hracích kariet (z každého časového rozmedzia jednu). V praxi to bude vyzerat' tak, že každé družstvo bude mať po jednej karte v tomto zložení a poradí: 1815 – 1820; 1821 – 1825; 1826 – 1830; 1831 – 1835; 1836 – 1840; 1841 – 1845; 1846 – 1850; 1851 – 1855; 1856. Následne družstvo zo svojich kartičiek urobí kôpku, ktorú položí na vyhradené miesto na hracej ploche.

Nie je potrebné určiť poradie, v akom budú družstvá hrať, nakoľko sa súťaží o to, ktoré družstvo prejde hracou plochou skôr.

Priebeh hry

Družstvá položia svoje figúrky na políčko „Začiatok.“ Prvou úlohou každého družstva je pokúsiť sa identifikovať predmet, ktorý je na figúrke. Na identifikáciu sa vymedzí spoločný čas pre všetky družstvá v dĺžke tri minúty. Ak družstvo dokáže predmet na svojej figúrke identifikovať a obhájiť si pravdivosť tvrdenia, môže si zapísať na papier slovo „žolík.“ Tento žolík družstvu umožní v priebehu hry vynechať jednu úlohu, ak na ňu nebude vedieť nájsť odpoveď. Družstvo to urobí tak, že namiesto odpovede si k príslušnej otázke zapíše slovo „žolík.“ Inšpektor tento zápis skontroluje a umožní hráčom prejsť na ďalšie políčko. POZOR, žolíka je možné použiť IBA RAZ.

Ďalej každé družstvo pokračuje nezávisle od zvyšných družstiev. Každé družstvo musí prejsť postupne všetkými políčkami na hracej ploche. Tieto políčka idú za sebou po cestičke, ktorá vedie pomedzi kôpky kariet s otázkami jednotlivých družstiev. Pútnik sa s figúrkou postaví na prvé políčko (1815 – 1820). Rétor si z príslušnej kôpky vyberie kartu s tým istým časovým rozmedzím (t. j. 1815 – 1820) a nahlas prečíta znenie otázky členom svojho družstva. Poslucháči budú v priestoroch expozície hľadať odpovede na otázky. V hľadaní im pomôžu aj indicie, ktoré sú na kartičke uvedené v zátvorke. Keď pátrači nájdú odpoveď, posol si zaznačí odpoveď a donesie ju inšpektorovi, ktorý potvrdí, alebo nepotvrdí správnosť odpovede. Ak je odpoveď nesprávna, posol príde za poslucháčmi a oznámi im, že musia hľadať ďalej, lebo odpoveď nebola správna. Keď je odpoveď správna, posol príde za pútnikom a oznámi mu, že sa môžu posunúť ďalej (políčko s časovým rozmedzím 1821 – 1825). Takto sa postup opakuje až po políčko „Koniec.“ Družstvo, ktoré skončilo má voľno, až kým neskončí posledné družstvo.

Koniec hry

Keď sa aj posledné družstvo dostane na políčko „Koňjec“, zavolá sa inšpektor a zvyšné družstvá. Inšpektor vyberie tri karty určené pre políčko „Koňjec“. Tieto karty sú očíslované v poradí 1, 2, 3 a v tomto poradí sa aj čítajú inštrukcie, ktoré karty obsahujú. Splnením poslednej úlohy na 3. karte „Koňjec“ sa zúčastnené družstvá a ich členovia stávajú členmi spolku Modrého Devína. Týmto hra končí, ale členstvo v spolku nezaniká.

Otázky a odpovede na paneloch výstavy: Modrý Devín

1a) Aká udalosť sa odohrala v tom istom roku (1815), kedy sa narodil Ľudovít Štúr a bol porazený Napoleon? (*Odpoveď nájdete na paneli, na ktorom sa spomína Svätá aliancia*) Viedenský kongres

1b) Ktoré dva dátumy sa uvádzali ako dátumy narodenia Ľudovíta Štúra? Obidva zapíšte a správny podčiarknite. (*Odpoveď nájdete na paneli, na ktorom sa spomína jeho rodisko*)

28. októbra 1815; 29. októbra 1815

1c) Načo slúžila budova, v ktorej sa narodil Ľudovít Štúr? (*Odpoveď nájdete na paneli, ktorý sa zmiňuje o rode Zayovcov a ich panstve v Uhrovci*)

Slúžila ako škola.

1d) Ako sa volal panovník rakúskej monarchie, ktorý vládol v období, kedy sa narodil Ľudovít Štúr? (*Meno panovníka nájdete pod obrazom. Obraz sa nachádza vedľa podobizne Napoleona*)

František I.

2a) Ako sa celým menom volal gróf, ktorému patrilo panstvo Uhrovec? (*Odpoveď nájdete na paneli, na ktorom je fotka Uhrovca z prelomu 19. a 20. storočia.*)

Imrich Zay

2b) Aké tri jazyky sa používali v Uhorsku? (*Odpoveď obsahuje panel s názvom UHORSKÁ SPOLOČNOSŤ NA ZAČIATKU 19. STOROČIA*)

latinčina, nemčina a maďarčina

2c) Ako sa volala spoločnosť, ktorá sa delila na privilegovanú menšinu a nepriviligovanú väčšinu a platila aj v Uhorsku? (*Odpoveď obsahuje panel s názvom POSTAVENIE UHORSKA V MONARCHII*)

stavovská/feudálna spoločnosť

2d) Kto učil Ľudovíta Štúra v ľudovej škole? (*Odpoveď nájdete na paneli s fotografiou Rodného domu Ľudovíta Štúra*)

Samuel Štúr/otec

3a) Jediná sestra Ľudovíta Štúra a jeho bratov sa narodila 23. apríla 1826. Ako sa volala? Prečo jej Ľudovít daroval svoj podiel z rodičovského domu? (*Odpoveď je na paneli, ktorý obsahuje informácie o rodine Štúrovcov*)

Karolína Štúrová/aby ju hmotne zabezpečil

3b) Ako sa volal maliar, ktorý namaľoval obraz Samuela Štúra mladšieho? (*Odpoveď nájdete na druhej strane panela, na ktorom sa spomína Samuel Štúr starší – otec*)

Peter Michal Bohúň

3c) 1. septembra 1827 nastúpil Ľudovít Štúr na nižšie gymnázium v Győri. Ako sa kedysi toto mesto nazývalo po slovensky? (*Odpoveď nájdete na paneli DO SVETA ZA POZNANÍM*)

Ráb

3d) Prečítajte si SPOMIENKY z panela DO SVETA ZA POZNANÍM. Čo sa stalo Ľudovítovi Štúrovi v roku 1828 a čo robil jeho kamarát Janko Kiš?

ochorel/nosil Ľudovítovi Štúrovi víno

4a) Aká revolúcia prebehla v Európe na začiatku 19. storočia? (Odpoveď nájdete na paneli, ktorý sa venuje DOBE V ČASE MLADOSTI ĽUDOVÍTA ŠTÚRA)

priemyselná revolúcia

4b) V 1834 si Štúr privyrábal kondíciami. Nájdite toto slovo a zapíšte si jeho význam. Už viete čo znamená? (Pomôžte vám panel s názvom LYCEÁLNE OBDOBIE ĽUDOVÍTA ŠTÚRA)

kondícia = súkromná hodina

4c) Prečo Ľudovít Štúr v roku 1834 odišiel z lýcea domov do Uhrovca? (Odpoveď nájdete na paneli s názvom LYCEÁLNE OBDOBIE ĽUDOVÍTA ŠTÚRA)

Kvôli peňažným problémom.

4d) V ktorom roku sa Ľudovít Štúr vrátil z Uhrovca naspäť na lýceum? (Odpoveď obsahuje panel s názvom LYCEÁLNE OBDOBIE ĽUDOVÍTA ŠTÚRA)

1834

5a) Ľudovítovi Štúrovi znemožnilo odchod z Hradca Králové zaľúbenie sa do jeho prvej lásky. Aké bolo jej meno? (Nájdite oba obrázky s jej podobizňami, ktoré sú umiestnené vedľa seba)

Marie Pospíšilová

5b) Aký bol celý názov univerzity v Prusku, na ktorej v rokoch 1838 – 1840 študoval aj Ľudovít Štúr? (Odpoveď sa nachádza na paneli ZAVRŠENIE ŠTÚDIA NA UNIVERZITE)

Univerzita Martina Luthera v Halle

5c) Prečítajte si panel s názvom „DOHRA“ POD DEVÍNOM a zistite, prečo sa študenti rozprávali po latinsky.

Aby im kvôli ťažkostiam s platením hostinský ani čašníci nerozumeli.

5d) Ľudovít Štúr opísal svoju cestu do Lužíc v cestopise z roku 1839. S kým tam nadviazal kontakty? (Panel s názvom ZAVRŠENIE ŠTÚDIA NA UNIVERZITE vám to určite prezradí)

S predstaviteľmi Lužických Srbov.

6a) Nájdite panel s názvom TATRÍN a zistite, v ktorom roku a kým bol založený tento spolok.

v roku 1844/v Liptovskom Mikuláši/Štúrom, Hurbanom a Hodžom

6b) Nájdite obraz s názvom „Návšteva Štúra, Hurbana a Hodžu u Jána Hollého na Dobrej Vode v júli 1843“ a zistite, kto je jeho autorom.

Andrej Kováčik

6c) Nájdite obraz Marie Pospíšilovej (prvej lásky Ľudovíta Štúra) z rokov 1841 – 1844 a zistite, kto ho dal namaľovať.

jej rodičia/ rodičia Marie Pospíšilovej

6d) Jozef Miloslav Hurban napísal prvú knihu v Štúrovej kodifikovanej slovenčine. Zistite jej názov a rok vydania. (K odpovedi vás dovedie panel CESTA K SPISOVNEJ SLOVENČINE)

almanach Nitra/1844

7a) Ako sa volá mesto, v ktorom 13. januára 1849 vznikla prvá župu spravujúca rada? (Odpoveď ukryje panel s názvom ZIMNÁ VÝPRAVA)

Martin

7b) Vypočítajte si prejav¹⁰ Ľudovíta Štúra, ktorý nájdete v poslednej miestnosti a doplňte chýbajúce slová: Ved' čo je to za 1, keď človeka iba druhí držia a on sa sám postaviť nedokáže? / Ak teda chceme žiť, musíme sa 2 a sami na sebe 3. / V práci nezahynieme, ale spevníme

¹⁰ MIHALKOVIČOVÁ, Beáta. Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre, Štúrova 84, Modra. Prejav Ľudovíta Štúra o národe. Osobná komunikácia.

a budeme žiť, a získame si 4 vlastných i druhých. / Postavme sa teda a chyt' me sa s 5!

1. život; 2. hýbať; 3. pracovať; 4. úctu; 5. chuťou do práce

7c) Kedy sa v monarchii zaviedli poštové známky? (*Odpoveď vám odhalí panel s poštovou tematikou*)
1850

7d) Nájdite obraz od Jozefa Božetecha Klemensa, na ktorom je namaľovaný Michal Miloslav Hodža. V ktorom roku bol obraz namaľovaný?
1846

8a) Čo sa stalo 22. decembra 1855? (*Odpoveď sa nachádza v poslednej miestnosti*)

Spadol pri preskakovaní priekopy na pušku a postrelil sa (do ľavého stehna).

8b) Čo potreboval Ľudovít Štúr na to, aby mohol z Modry vycestovať? (*Odpoveď nájdete v poslednej miestnosti*)

povolenie na vycestovanie/povolenie vycestovať

8c) Kam sa Ľudovít Štúr presťahoval po smrti svojho staršieho brata Karola? (*Odpoveď nájdete v poslednej miestnosti*)

Do Modry.

8d) V akých troch jazykoch vyšlo dielo s názvom „Slovanstvo a svet budúcnosti“? (*Odpoveď nájdete na paneli s názvom ŠTÚROVÉ POSLEDNÉ DIEĽA*)

V slovenčine, ruštine a nemčine.

9a) Aký je presný dátum smrti Ľudovíta Štúra? (*Odpoveď je na paneli s názvom NOVÉ PÓSOBISKO*)

12. január 1856

9b) Na následky čoho zomrel Ľudovít Štúr? (*Odpoveď je na paneli s názvom NOVÉ PÓSOBISKO*)

Na otravu krvi.

9c) Koľko rokov mal Ľudovít Štúr keď zomrel? (*Odpoveď je na paneli s názvom NOVÉ PÓSOBISKO*)

40 rokov

9d) Ako sa nazýva mesto, v ktorom zomrel Ľudovít Štúr? (*Odpoveď je na paneli s názvom NOVÉ PÓSOBISKO*)

Modra

Koňjec 1: Každý si vyberte z hracej plochy jeden z citátov Ľudovíta Štúra a slovanské meno, ktoré sa vám najviac páči. Svoj výber odôvodnite.

Koňjec 2: V priestoroch expozície múzea sa nachádzajú básne, ktoré napísal Ľudovít Štúr, alebo iný básnik tej doby. V rámci skupiny si jednu z básní vyberte a na striedačku ju nahlas prečítajte.

Koňjec 3: Spoločne si zaspievajte Ľudovú pieseň *Kopala studienku*. Nápev tejto ľudovej piesne sa stal melódiou slovenskej hymny Nad Tatrou sa blýska.

[*Kopala studienku, pozerala do nej,:*]

[*čí je tak hlboká, ako je široká, skočila by do nej, ej, skočila by do nej.:*]

[*A na tej studienke napájala pána,:*]

[*povedz že mi, milá, bolubienka sivá, ktorého si pána, ej, ktorého si pána?:*]

[*A ja ti nepoviem, lebo sama neviem,:*]

[*ale príď že do nás mamky sa opýtam, potom ti ja poviem, ej, potom ti ja poviem:]¹¹*]

¹¹ Ľudová pieseň *Kopala studienku* Dostupné na www.youtube.com/watch?v=h88XsQUmPVA. [Citované 14. apríla 2017.]

Ukážka hracej plochy, figúrok a hracích kariet z rubovej strany

Modrý Devín

Bedoslava Blahota Božica Branimira Čestirada Desana Dobrava Dúbravka Duša Hromislava Chranislava Kvetana Ladiva Merislava Milina Milovana Múdroslava Neboslava Priboislav Radana Sadimira Svätóžiča Šistomila Tichomila Vojana Vojislava Zdravomila Zoroislava Zvonislava Živana

Bohofub Číboh Čistomil Donislav Dragovid Hostidrag Chrabroš Chranislav Kocel Ladoň Múlduch Múdroslav Nitrabor Ostromir Poľan Prinsrec Rastic Siloš Stojislav Svätoboj Šťastko Tichomil Vľkan Vonomir Všemil Zemislav Zlatoš Zoroislav Zvonislav Žilic

„Slovo zachyti, skatok utvrdí človeka.“

„V knihách nakonom musíme byť Slovania, v národne pozdňané, to je slávne, určenie naše slovancké!“

„Nič veľkého, nič pekného, nič sfachetného sa nevytvorilo bez obete, len slaboch sa k obetiam naučiť nemôže, ale duša vznešená horí po nich, lebo gráve v obetách svoju silu, svoje panstvo duchu ukazuje.“

„My chýtli sme sa do služby ducha a preto prejsť musíme cestu života tmeštiu.“

„Slovom nosí všetko v srdci a v dŕstia dokáže jať.“

„Preto nech nsprejde jediný deň bez toho, aby ste Vy, Slovania a synovia týchto kmeňov knech, obraníte jediný dobrý skutok pre svoj vlastov.“

„Preto nech nsprejde jediný deň bez toho, aby ste Vy, Slovania a synovia týchto kmeňov knech, obraníte jediný dobrý skutok pre svoj vlastov.“

Ukážka návrhu č. 3: Metodický návrh na využiteľnosť múzejných zbierok v prostredí školy

Názov vyučovacieho projektu/metodického listu/ uvedenie témy

Nižšie stredné vzdelávanie, 8. ročník, Dejepis

Téma: Ľudovít Štúr a Uhrovec, štúrovský maliar Peter Michal Bohúň

Opis úlohy/ zadanie

Úloha 1:

1. skupina žiakov prezentuje pred spolužiakmi v triede v programe Power Point, príp. inou formou obec Uhrovec a jej okolie z geografického pohľadu na základe materiálov, ktoré dostala na minulej hodine.¹²

Úloha 2:

2. skupina žiakov prezentuje pred spolužiakmi v triede v programe PowerPoint stručnú históriu obce od stredoveku po rok 1848 na základe materiálov, ktoré dostala na minulej hodine.¹³

Úloha 3:

3. skupina žiakov absolvuje exkurziu o Ľudovítovi Štúrovi a jeho rodnom dome v priestoroch Rodného domu Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka za pomoci 3D prezentácie¹⁴ a materiálov, ktoré dostala na minulej hodine.¹⁵

Úloha 4:

4. skupina žiakov prezentuje pred spolužiakmi v triede v programe PowerPoint výtvarné diela Petra Michala Bohúňa, ktoré sa spájajú s generáciou štúrovcov. Základ ich prezentácie tvorí materiál, ktorý dostali na minulej hodine.¹⁶

Podmienky realizácie úlohy

Materiálno-technické zabezpečenie: PC, reproduktory, projektor, internet, obrazový materiál, knihy, informačné letáky, brožúrky, prezentácie.

Práca žiakov v štyroch skupinách (skupinu tvorí 7 žiakov).

Práca na vyučovacej hodine, práca doma (príprava prezentácií, vyhľadávanie

¹² Ľudovít Štúr 1815 – 1856, rodák z Uhrovca. Martin : Obec Uhrovec, 2015, s. 8-9. Informačný leták; Uhrovec/ Modra. Martin : Uhrovec a Modra, 2013, s. 1-12. Brožúrka s CD-Rom; ŠÍŠMIŠ, Milan – BEŠTOVÁ, Elena – KVASNICOVÁ, Oľga. Uhrovec. Bratislava : Obec Uhrovec, 2007, s. 7-22 a 152-160.

¹³ ŠÍŠMIŠ, BEŠTOVÁ, KVASNICOVÁ, ref. 12, s. 23-39.

¹⁴ Pre túto tému bola použitá internetová stránka <http://3dprezentacia.uhrovec.sk/>.

¹⁵ ŠÍŠMIŠ, BEŠTOVÁ, KVASNICOVÁ, ref. 12, s. 161-170; Ľudovít Štúr. 200. výročie narodenia : Strieborná zberateľská minca. Bratislava : Národná banka Slovenska, 2015, s. 1-6. Informačný leták; Ľudovít Štúr 1815 – 1856, ref. 12; PAVÚKOVÁ, Oľga. Ľudovít Štúr 1815 – 1856. Martin : FOMI, n. d., s. 1-26. Brožúrka.

¹⁶ DUBNICKÁ, Elena. Peter M. Bohúň : život a dielo. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1960, s. 21-468.

obrazového materiálu, práca s poskytnutou literatúrou).

Čo sa úlohou preverí/ aké kompetencie preverujeme, overujeme

Predmetové kompetencie:

- orientovať sa na mape (spôsobilosť priestorovej orientácie),
- orientovať sa v historickom čase,
- používať adekvátne historické pojmy,
- vyhľadávať relevantné informácie,
- opísať jednotlivé historické javy,
- pracovať s poskytnutými materiálmi
- pracovať s programom PowerPoint, prezentovať interdisciplinárne vzťahy,
- opísať obsah a význam výtvarného diela,
- uvedomovať si úlohu múzeí a galérií.

Kognitívne kompetencie:

- schopnosť pracovať s historickými faktami, využiť odborné fakty v prierezovej téme,
- analyzovať zdroje informácií, zdôvodniť ich výber a dôležitosť pri spracovaní témy.

Komunikačné kompetencie:

- schopnosť spolupracovať so spolužiakmi v skupinách pri vyhľadávaní a spracovávaní informácií,
- rozvíjať ústny prejav a mieru zodpovednosti pri realizácii a prezentácii úlohy (schopnosť diskutovať o výbere a stvárnení úlohy, formulovať hlavné myšlienky, klásť otázky, robiť závery).

Vzdelávacie štandardy, ktorých predmetov sa plnia/prierezové témy

Využitie, aplikácia a výtvarné stvárnenie informácií z dejepisu, výtvarnej výchovy pri realizácii a prezentácii projektu a pri prezentovaní výtvarných diel, zemepisu pri orientácii na mape a interpretácii zemepisných informácií.

Výstup úlohy:

Výpracovanie prezentácie k téme v kombinácii učebnice a ďalších poskytnutých zdrojov.

Zoznam prameňov a literatúry (References)

- BOCKOVÁ, Anna. (2014). Ako reflektujú slovenskí študenti dejepis a históriu? In: *Verbum historiae*, č. 2, s. 108 – 149.
- DUBNICKÁ, Elena. (1960). *Peter M. Bobúň : život a dielo*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.

- GÁPA, Maroš (2006). *Škola histórie v múzeu. Bakalárska práca*. Bratislava : PdF UK v Bratislave, 67 s.
- KRIŠKOVÁ, Zdena. (2014). Úloha výskumu v procese uchovania a vedeckého zhodnocovania kultúrneho dedičstva v múzeu. In: *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, roč. 2, č. 1, s. 29 – 39.
- LIPTÁK, Ľubomír. (1987). Historiografia a múzeá. In: *Historický časopis*, roč. 35, č. 1, s. 128 – 130.
- Ľudovít Štúr 1815 – 1856, rodák z Uhrovcu*. (2015). Martin : Obec Uhrovec. Informačný leták.
- Ľudovít Štúr. 200. výročie narodenia : Strieborná zberateľská minca*. (2015). Bratislava : Národná banka Slovenska. Informačný leták.
- PAVÚKOVÁ, Oľga. *Ľudovít Štúr 1815 – 1856*. (n. d.). Martin : FOMI. Brožúrka.
- ŠIŠMIŠ, Milan – BEŠTOVÁ, Elena – KVASNICOVÁ, Oľga. *Uhrovec*. (2007). Bratislava : Obec Uhrovec. ISBN 978-80-969668-1-3.
- ŠTURMANKIN, Artur. (2012). *Slovenské národné múzeum*. Bratislava : Slovenské národné múzeum.
- Uhrovec/Modra*. (2013). Martin : Uhrovec a Modra, 12 s. Brožúrka s CD-Rom.

Internetové zdroje (Internet sources)

<http://3dprezentacia.uhrovec.sk/>

www.youtube.com/watch?v=h88XsQUmPVA. [Citované 14. apríla 2017.]

www.snm.sk/?oddelenie-muzejnej-pedagogiky. [Citované 10. marca 2017.]